

Толкачова А. С.,
старший викладач кафедри педагогіки
Бердянський державний педагогічний університет

РОБОТА В ГУРТКАХ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ПОЗАУРОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ 1-4 КЛАСІВ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ

Виникнення позаурочної роботи як сукупності навчально-виховних заходів, що виходить за межі встановлених шкільною програмою занять, спричинене потребою охопити молодших школярів виховним впливом не лише під час перебування їх на уроках, а й в позаурочний час. Це вимагає визначити цінні у виховному відношенні і пристосовані до виховних особливостей дітей форми організації їх праці і дозвілля, спрямовані на задоволення різноманітних запитів та інтересів учнів до техніки, природи, мистецтва, спорту, гри тощо [2, с. 175].

Як доводить практика, у школі-інтернаті є більші, ніж у звичайному ЗНЗ, можливості систематичної і планомірної організації позаурочної роботи й охоплення нею всіх дітей без винятку.

Не викликає сумніву правомірність твердження учених-дослідників А. Литвинова, М. Миронова, що організація життя і діяльність учнів у позаурочний час в умовах школи-інтернату має бути педагогічно доцільною, не примусовим і набридливим виконанням наказів вихователя, а радісною, сповненою інтересу, активною діяльністю. Позаурочна робота сприяє кращому оволодінню основами наук, формуванню комунікативної компетентності, фізичному розвитку молодших школярів, їх естетичному вихованню [2, с. 175].

Безперечним є той факт, що у процесі позаурочної діяльності виявляються інтереси й здібності вихованців. З огляду на це, у школах-інтернатах створюються різноманітні гуртки, студії, клуби, в які діти вступають добровільно, згідно зі своїми вподобаннями.

Аналіз джерел дозволяє стверджувати, що важливою формою позаурочної діяльності учнів є гурткова робота. Гурток – це вільне об'єднання вихованців і педагогів на основі спільної захопленості конкретним видом діяльності, мета якого – задоволення й розвиток творчих здібностей дітей.

Як засвідчив проведений нами аналіз виховної роботи шкіл-інтернатів України, учні записуються до гуртків, встановлюється їхнє членство, інколи колективно створюється статут гуртка. Члени такого об'єднання вибирають старосту, визначають дні занять, складають план роботи і ведуть її облік у формі щоденника. Вступ вихованців до гуртків цілком добровільний, як і взагалі вибір тих чи інших видів діяльності у позаурочний час. Проте вступ школяра до гуртка зобов'язує його відвідувати заняття, виконувати доручення і взагалі коритися певним правилам поведінки.

Ми вважаємо, що гурткова робота має задовольняти інтерес учнів до певних галузей науки чи мистецтва, прищеплювати навички колективної праці в обраній ними галузі, підвищувати їхній культурний рівень.

Ми згодні з думкою В. Гурмана, що гуртків по можливості має бути багато,

щоб задовольнити всі запити дітей. Але кожний із гуртків варто створювати, розраховуючи на певний уже виявлений контингент його можливих членів. [1, с. 262].

Цілком слушною є позиція дослідників (А. Литвинова, М. Миронова), що в 1 – 4 класах гуртки організуються переважно інтегрального характеру, наприклад: художні, краєзнавчі, спортивні тощо. Поступово вони розгалужуються на окремі види. Схарактеризуємо деякі з них.

Гуртки художньої самодіяльності. У процесі навчальних занять діти вивчають пісні, музику, малювання, але в навчальному плані кількість годин на ці види мистецтва невелика; це компенсується позаурочною роботою. Різноманітні гуртки художньої самодіяльності в школі-інтернаті виконують важливе завдання естетичного виховання, вони розвивають навички учнів у галузі мистецтва.

Краєзнавчі гуртки дають можливість ознайомитися з рідним краєм, із його господарським і культурним життям, природними багатствами і красою. Краєзнавчі гуртки допомагають прищепити молодшим школярам любов до рідного краю.

Умілі руки. Тут діти привчаються до найпростіших теслярських, слюсарних, палітурних робіт. Змістом діяльності гуртка є найпростіші роботи щодо обробки паперу, картону, дерева, глини, металу.

Гуртки юних натуралістів теж відіграють важливу роль. В школах-інтернатах є достатня база для роботи юних натуралістів: навчально-дослідна ділянка, садива і підсобне господарство навчального закладу. Тут юні натуралісти спостерігають за розвитком рослин і тварин, збирають колекції комах, гербарії, допомагають озеленяти школу.

Фізкультурні гуртки і секції задовольняють інтерес учнів до різних видів фізкультури і спорту. З усієї різноманітності фізкультурно-спортивної роботи треба вибирати для використання у фізкультурних гуртках шкіл-інтернатів ті види, які найбільш відповідають віковим особливостям дітей, сприяють їх фізичному розвитку і загартуванню. Такими є в молодших класах рухливі ігри з нескладними правилами й простими рухами (біг навздогін, кидання і ловіння м'яча).

Безперечно, слід уникати перевантаження гуртковою роботою. Для цього у багатьох школах-інтернатах обмежують право участі кожного вихованця у роботі двох гуртків, із яких один пов'язаний із фізичною працею, один – художній, або науковий. Треба, щоб усі члени гуртка були залучені до активної діяльності, не допускати перевантаження одних за рахунок пасивності інших.

Як засвідчило наше дослідження, важливо щоб члени гуртка бачили результати своєї діяльності. Для цього потрібно влаштовувати виставки, громадські перегляди робіт гуртка, складати альбоми на певні теми.

Усе зазначене вище дозволяє нам стверджувати, що в організації гурткової роботи провідним має бути наступне: суспільно корисна спрямованість роботи гуртків (наприклад у змісті роботи гуртка «Умілі гуки» треба забезпечити не лише вивчення способів обробки матеріалів, а й створення з них речей, корисність яких очевидна для кожного учня); масовість гурткової роботи (гуртки не мають замикатись на вузькому колі невеликого числа своїх членів, до їх складу необхідно залучити чимраз більшу кількість школярів); практична робота гуртківців (має сприяти розширенню їхніх наукових інтересів, винахідництва, прищеплювати любов до науково-популярної літератури).

Отже, застосування гурткової роботи в позаурочній діяльності шкіл-інтернатів наповнить життя і діяльність вихованців цікавим і привабливим змістом. Там, де успішно розвивається позаурочна робота, не залишається місця для нудьги, учні розумно відпочивають і розважаються, а це стає важливим фактором зміцнення дисципліни, культурної поведінки, інтересу й любові до знань.

Література

1. Гурман В. Е. Учебно-воспитательная работа в школе-интернате / В. Е. Гурман, – М. : 1962, –333 с.
2. Литвинова С. А., Миронова М. М. Методика виховної роботи в школі інтернаті / С. А. Литвинова, М. М. Миронова, – К. : Радянська школа, 1963. – 224 с.
3. Плоткин М. М., Цыпурский В. Г. Содержание и организация воспитательной работы в школе-интернате / М. М. Плоткин, В. Г Цыпурский, – М. : Просвещение, 1982. –191 с.